

Fagtekster og fiskefod

En indsats for faglig læsning på mellemtrinnet

KATJA SØRENSEN VILJEN, LEKTOR OG FAGLIG FORMIDLER VED
NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING, INTERVIEWER ELEVERNE
ESKILD OG ALFRED OG FAGLÆRERNE LÆRKE LENBROCH OG
KASPER LOVRING PETERSEN PÅ KATRINEBJERGSKOLEN I AARHUS

Denne artikel handler om en indsats for faglig læsning på en skole i Aarhus, hvor lærerne på mellemtrinnet havde behov for at kunne differentiere og give sproglig støtte til elever på en årgang med en klassisk bred vifte af inklusionsopgaver. Indsatsen blev udviklet i et samarbejde mellem skolens faglærere og to kommunale læsekonsulenter på baggrund af forskningsprojektet *Få forståelsen med*. Gennem interview med nogle af skolens elever og faglærere får vi indblik i, hvordan forskningsresultater kan omsættes til bæredygtig lokal praksis og sætte sig spor hos eleverne i form af læseforståelses- og ordforrådsstrategier. I artiklen møder vi først Eskild og Alfred fra 6. årgang og to af årgangens faglærere, som fortæller om, hvad de fik ud af forløbet. Herefter følger et afsnit, som viser, hvordan lærere og elever har arbejdet med fagteksterne i et konkret forløb i natur og teknologi. Sidste del af artiklen tolker de to elevers opmærksomhed på faglige læseforståelsesstrategier med læsefaglige briller.

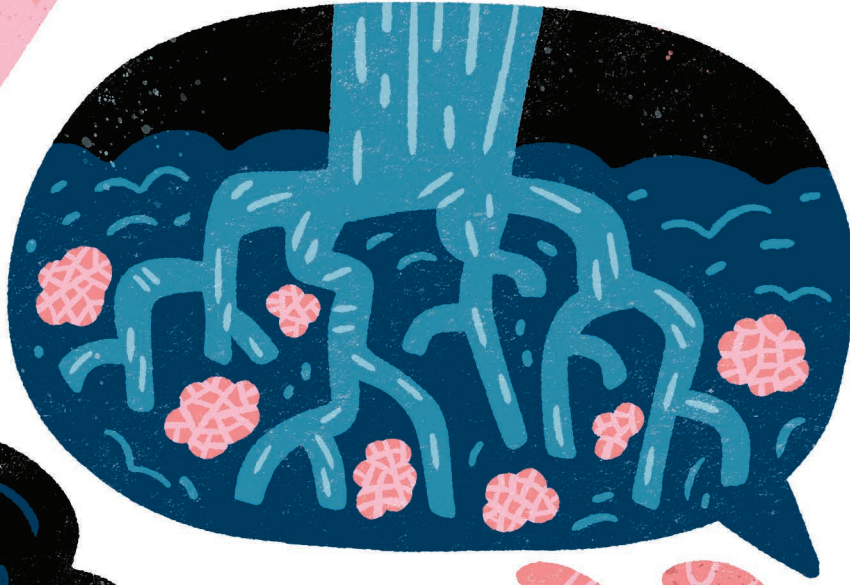
Eskild og Alfred er strategiske læsere

Vi er på Katrinebjergskolen i Aarhus, hvor vi skal møde to elever fra 6. årgang. De går i forskellige klasser, men har begge to deltaget i en særlig indsats for faglig læsning gennem deres undervisning i historie og natur og teknologi.

Eskild fra 6. b lægger ud med at fortælle om sin interesse for fagene historie og natur og teknologi. Han er vild med at lære om noget, der ligger langt tilbage, kridttiden for eksempel, og når vi kigger på et udpluk af opgaverne fra forløbet, udpeger han arbejdet med en tidslinje om livets udvikling som den mest interessante aktivitet. Han kan huske, at han arbejdede koncentreret med de andre opgaver for hurtigt at nå til den afsluttende opgave, hvor han kunne fordybe sig i produktion af tidslinjen. Den mest interessante tekst i forløbet handlede ifølge Eskild om *fiskefod*, og det fagbegreb kan læseren af denne artikel jo selv gætte på, hvad er. I det følgende giver Eskild og hans kammerat Alfred fra 6. c nemlig nogle tips til at regne fagords betydning ud, når man læser fagtekster.

Eskild er bevidst om, hvordan fagenes tekster kan være vanskelige at læse og forstå. "Nogle tekster er sat sammen på måder, som gør dig virkelig forvirret over det," forklarer han. Når vi taler om, hvad man så kan gøre for at læse fagtekster og forstå dem, så fremhæver Eskild klassefællesskabet som en vigtig ressource. Hvis der er ord i teksten, der er svære at forstå, anbefaler han, at man spørger en klassekammerat eller laver makkerarbejde. Og videndeling er ifølge Eskild særlig vigtigt, før man dykker ned i teksten: "Det er godt at vide noget om emnet, før man skal i gang med teksten. Ja, ellers bliver det lidt uoverskueligt," siger han og forklarer videre:

TRØFLEN ER EN STOR FAMILIE AF
UNDERJORDISKE SVAMPE, SOM VOKSER
I SYMBIOSE MED FORSKELLIGE TRÆER

Når vi skal have om 2. verdenskrig og de der vigtige årstal deromkring, så har jeg en klassekammerat, som hedder Sylvester, som ved meget om det. Der plejer i hver klasse at være mindst én, der er god i hvert fald inden for et eller andet emne.

”Nogle tekster er sat sammen på måder, som gør dig virkelig forvirret over det.”

Eskild anbefaler også at læse svære stykker af tekst to gange, og så er der selvfølgelig muligheden at slå op i ordbogen, når ordene driller. Det er interessant, at Eskild først vurderer, om et ord er vigtigt i sammenhængen: ”Hvis der er et ord, der er ret betydningsfuldt i sætningen, der gør, at sætningen, den giver mening, og man ikke forstår ordet, så vil mit forslag også være at bruge ordbog.” Og det viser sig, at Eskild har teorier om, at det ofte er ord midt i sætningen, som typisk er særligt vigtige for forståelsen. Eskild er altså opmærksom på, at man ikke skal kaste sig over det første og det bedste ord, der ser svært ud i fagteksten, men prioritere sit ordforrådsarbejde.

”Eskild har teorier om, at det ofte er ord midt i sætningen, som typisk er særligt vigtige for forståelsen.”

Vi møder også Alfred fra 6. c, og han giver også indtryk af at være en strategisk stærk læser. Han synes, at det var spændende, ”... at bruge teksterne til noget i forløbet i stedet for bare at læse den og så forklare noget til en lærer.” Hvis ord er svære at forstå, så anbefaler han at læse lidt rundt om ordet, der hvor det står i teksten. Og hvis man synes, at teksten i det hele taget er svær at læse og bruge til noget, så foreslår han, at man ikke tænker over, at man skal starte med at læse hele teksten, men at man tager den i etaper, stopper op undervejs og tænker over nogle linjer ad gangen og skriver ned, hvad man har forstået nu. Alfreds bedste råd til faglæreren er da også at lade eleverne sidde sammen og læse med mange ophold i teksten, hvor man snakker sammen om teksten.

Læse- og skriveteknologi omtaler begge elever som værktøjer, de dels selv bruger, og dels noget, andre elever vælger til efter behov. Alfred har for eksempel tidligere brugt søgning på fagord i tekster med genvejstaster, og Eskild bruger også ordbog og billedopslag. Andre i klasserne vælger at få teksten læst op. Nogle, fordi de er ordblinde, men Eskild fortæller også, at nogle i klassen får læst tekster op af og til, fordi ”... det får dem til at slappe mere af og blive mere opmærksomme.”

Vi vender tilbage til de to elevers strategier, og hvad der med læsefaglige øjne kom ud af indsatsen, men først skal vi se nærmere på selve undervisningen, som den foregik i klasserne.

En fælles skabelon til tekstarbejdet

Når elever læser fagtekster, er det vigtigt, at de har strategier til at lære sig nye ord og til at opdage, hvis de ikke forstår det, de læser. Det er udgangspunktet for indsatsen på Katrinebjergskolens mellemtrin, som er inspireret af projektet *Få forståelsen med*¹. Forskningsprojektet viste, at eleverne blev mere sprogligt deltagende og fik en større palet af strategier, som de anvendte aktivt ved læsning af fagtekster, når de blev undervist i ordtilegnelses- og monitoreringsstrategier og trænet i de samme typer af aktiviteter, såsom guideroller og cooperative learning-strukturer, på tværs af fag.

De to elevers læsestrategiske muskler er blevet trænet og udviklet i den tværgående indsats, hvor årgangens faglærere blev introduceret til aktiviteter og en fælles skabelon for faglig læsning af kommunens kompetencecenter. To læsekonsulenter deltog også i klasserne med co-teaching, så faglærerne kunne se læseundervisningen udspille sig i praksis i egne klasser.

Hensigten med at omsætte materialerne fra forskningsprojektet *Få forståelsen med* på skolen har dels været at tilpasse materialerne fra forskningsprojektet til den lokale hverdag på skolen og faglærernes behov for enklere skabeloner at arbejde med i klasserne, dels er skolens udgaver af elevarkene særligt tilpasset skolens ordblinde elever, fx kan samarbejdsopgaver gennemføres med brug af læse- og skriveteknologi. Ligesom i forskningsprojektet bruger lærerne på Katrinebjergskolen en fælles skabelon for tekstarbejdet, som går igen på tværs af forløb og fag på årgangen.

N/T (Emne)				
Tænk - par - del fra sidste gang 				
Læseformål: - xxx				
FØR vi læser				
<p>OPGAVE 1: Se på overskrifter og billeder. Hvad ved du allerede? Tekst. (link til tekst indsættes her)</p>				
<p>Tankekort Gå til Classroom og åbn dit tankekort.</p>				
<p>OPGAVE 2: Sammensatte ord</p>				
				
Lyt/læs	Skriv eller indtal. Brug det sidste ord først.			
xxx				
xxx				
xxx				
Nye fagord				
Fagord	Ord i tekst	Ordbog/Google	Billede	Skriv med egne ord
(Ord)	(Indsæt sætning)			
xxx				
xxx				

MENS vi læser		
<p>OPGAVE 3: </p>		
(Overskrift) - (link til tekst) 		
(Underoverskrift) (Nærlæsning)	Hvornår:	
	Hvad:	
(Underoverskrift) (Læs - fortæl - læs)	Hvornår:	
	Hvad:	
Billede		
Billede		
EFTER vi har læst		
<p>OPGAVE 4: Plads for svære ord.</p>		
Svære ord	Ord i tekst	Gæt?
<p>OPGAVE 5: Besøg læseformål: Fortæl for din sidemakker: - (læseformål)</p>		
<p>OPGAVE 6: Tidslinje Find din tidslinje på skoletube.dk Lav nyt opslag med (Emne)</p>		

Figur 1: Fælles skabelon for tekstarbejde på Katrinebjergskolens mellemtrin. Du kan hente skabelonen som pdf-fil her: https://www.videnomlaesning.dk/media/6392/skabelon_mellemtrin.pdf

1 Projektet blev gennemført som et samarbejde mellem Nationalt Videncenter for Læsning og Høje-Taastrup Kommune. Man kan læse om projektet *Få forståelsen med* på Nationalt Videncenter for Læsning's hjemmeside: <https://videnomlaesning.dk/projekter/faa-forstaaelsen-med/>, hvor man også kan hente materialer til undervisning og kompetenceudvikling i vidensuniverset Styrk læsningen på tværs af fag: <https://videnomlaesning.dk/viden-og-vaerktoejer/vidensunivers/styrk-laesningen-paa-tvaers-af-fag/>

Skabelonen (se figur 1) indeholder øverst titlen på forløbet og et læseformål, et link til selve teksten, og nedenfor følger aktiviteter før, under og efter læsning af teksten. Aktiviteternes struktur går igen på tværs af forløb og fag, så eleverne bliver mere og mere fortrolige med arbejdsformerne og mere selvhjulpne. Med inspiration fra forskningsprojektet sætter skabelonen særligt fokus på ordforrådsaktiviteter og faste strukturer for samarbejde mellem eleverne efter metoden Cooperative Learning (CL) (Kagan & Stenlev, 2006), imens ikoner guider klassens ordblinde elever til at anvende læse- og skriveteknologi i aktiviteterne.

Eksempel på tekstarbejde i natur og teknologi²

Eleven Eskild var særligt optaget af forløbet om Livets udvikling, hvor han mødte fagordet fiskefod i teksten 'Insekter og fisk'. I denne skabelon var læseformålet: "Du skal fortælle, hvordan fisk udviklede sig til padder." I forløbets første aktivitet skulle eleverne besøge fagteksten, kun med fokus på at kigge på billeder og læse overskrifter, for at få viden og aktivere forforståelse inden for emnet. Herefter skrev eleverne stikord ind i et såkaldt tankekort med ord og små sætninger, ud fra deres forforståelse af emnet.

Efter det individuelle arbejde med tankekortet (Tænk) delte eleverne deres tanker om ord i emnet med klassekammeraterne ved samme bord (Par), og gruppen skulle vælge et ord til en opsamling i plenum (Del). Med CL-strukturen Tænk-Par-Del fik alle støtte til at deltage med fagligt input i den fælles klassesamtale. Sidst i lektionen skrev eleverne så nye fagord ind på deres tankekort med en anden farve. Ordene blev skrevet med rød farve, fordi eleverne så kunne tilføje ord senere i forløbet med en anden farve og på den måde se, at de nu havde lært andre og flere ord i emnet. Tankekortet udviklede sig således hen over forløbet med fagteksten. For eksempel skrev en elev 'fisk' og 'guldsmed' i et tankekort først i forløbet, og efter tekstarbejdet i klassen tilføjede hun 'padder' og 'ferskvand'.

Under læsning af fagteksten arbejdede eleverne med tekstens faglige nøgleord, dels gennem nærlæsning med udvalgte spørgsmål til afsnit i teksten, dels i aktiviteten 'Nye fagord' (se figur 2).

 OPGAVE 2:

Nye fagord

Fagord "Insekter og fisk"	Ord i tekst	Ordbog/Google	Billede	Skriv med egne ord
Ferskvand	De første insekter er udviklet fra små krebsdyr i ferskvand			
Fossil	Man har fundet fossiler af den, dvs. forstenede udgaver.			
Padder	En padder er en mellemting mellem en fisk og et landdyr			

Figur 2: Aktiviteten 'Nye fagord'.

2 Forløbet er udarbejdet af Mikkel Flensbak Søtoft, læsekonsulent, Kompetencecenter for Læsning i Aarhus.

I opgaven 'Nye fagord' skulle eleverne først skrive ordet inklusive den omgivende tekst i skemaets første kolonne. Dernæst undersøgte de opslag af ordet på Google og i ordbog og noterede den bedste forklaring. Derefter skulle de finde et visuelt tydeligt billede og kopiere ind i skabelonen og til sidst skrive en forklaring med egne ord. Nogle elever byttede dog rundt og søgte efter billedet først, så de havde en visuel støtte og derved måske fik nemmere ved at vurdere den forklaring på ordet, som de fik i opslag. Nogle gange lavede klassen Tænk-Par-Del med de nye fagord og tog en runde med snak om fagordenes betydning.

” Nogle elever byttede dog rundt og søgte efter billedet først, så de havde en visuel støtte og derved måske fik nemmere ved at vurdere den forklaring på ordet, som de fik i opslag.

Før eleverne genbesøgte læseformålet i de sidste opgaver, skulle de samle op på 'p-pladsen for svære ord' (se figur 3). P-pladsen for svære ord er en liste over ord, som eleverne i løbet af tekstarbejdet ikke kan finde en tilfredsstillende forklaring på, hverken i fagtekst, ordbøger eller ved fælles hjælp i samarbejdsopgaverne. Ordene noterede eleverne undervejs sammen med den omkringstående tekst og et gæt på betydningen. Lærerens opgave var at kigge på elevernes p-pladser og vælge ord, som var vigtige for at forstå det faglige emne, og give en gennemgang af ordene.

EFTER vi har læst		
📄 OPGAVE 4:		
P plads for svære ord.		
Svære ord	Ord i tekst	Gæt?

Figur 3: P-pladsen for svære ord.

Efter arbejdet med fagord og nærlæsning af teksten skulle eleverne besvare læseformålet mundtligt ved at fortælle til en makker, hvordan fisk udviklede sig til padde. Og til slut lå Eskilds yndlingsopgave i forløbet: at udarbejde en tidslinje med den nye viden om insekter og fisk.

”Han får ellers ikke altid sagt så meget i klassen”

Vi møder også to af faglærerne i projektet, som nu har overtaget skabelonerne og bruger dem i deres undervisning på egen hånd. Lærke Lenbroch er lærer i en af årgangens NEST-klasser, hvor der blandt andet går børn med særlige behov, og underviser i natur og teknologi, kristendom og engelsk. Kasper Lovring Petersen underviser også i natur og teknologi på årgangen, foruden matematik og idræt. De to lærere er særligt glade for arbejdet med tankekort, strategier og samarbejdsstrukturerne for eleverne. Kasper Lovring Petersen fremhæver, at tankekortene fungerer godt ved start på et nyt emne og en ny tekst:

Tankekort er en slags brainstorm. Hvad ved de fx om det første liv? Og de kigger på den tekst, de skal til at læse. Hvad tænker de om det? Det sporede dem ind på emnet og fik dem til at tage stilling til centrale ting, og vi kan starte med en fælles forståelse. Det er hurtigt og let at få dem til at skrive ind i tankekortet. Og ved fælles opsamling kunne alle bidrage, fordi de havde lavet Tænk-Par-Del.

” De to lærere er særligt glade for arbejdet med tankekort, strategier og samarbejdsstrukturerne for eleverne.

Og han fortæller videre, at samarbejdet i faste strukturer højnede deltagelsen: ”De kom mere i gang mundtligt, og når de skulle fortælle noget, så havde de det hele skrevet ned på forhånd.”

Lærke Lenbroch supplerer med et eksempel:

Ja, jeg har også en elev i klassen, der er ordblind og kan have det lidt svært i undervisningen. Eleverne sad to og to og forberedte sig og nærmest øvede, hvad de skulle sige i plenum, så han fik sagt noget mere og endda læst højt, og de brugte de nye fagord i samtalen. Han får ellers ikke altid sagt så meget i klassen.

Med strukturerne og strategiarbejdet kan eleverne mere på egen hånd og med hinandens hjælp, og der bliver overskud til at differentiere. Lærke Lenbroch forklarer:

Vi prøver altid at balancere tavleundervisning. Det kan der ende med at blive rigtig meget af. Typisk ville jeg læse svære fagtekster fælles, men det kan være svært for mange elever at holde fokus på i lang tid. På den her måde kommer jeg i mål med det, jeg gerne vil, og eleverne bliver selv mere aktive. Måske er det lidt langtrukket i starten, men når de er trænet i strategierne, kan de selv tage det ansvar. Vi vil jo gerne derhen, at de kan selv, så vi ikke skal stilladsere det.

Kompetencecenterets skabelon og den konkrete stilladsring i at undervise i fagtekster med de to konsulenter som co-teachers har været en hjælp for de to lærere. Lærke Lenbroch fortæller:

Jeg har altid et mål med undervisningen, men nogle gange er det ikke tydeligt nok for alle elever. Det er ekstremt svært at læse fagtekster, har jeg fundet ud af. Jeg stod og skulle ind og undervise med en fagtekst for nogen tid siden, og så kiggede jeg på teksten anderledes – jeg så pludselig alle de fagord!

” Jeg stod og skulle ind og undervise med en fagtekst for nogen tid siden, og så kiggede jeg på teksten anderledes – jeg så pludselig alle de fagord!

Jeg spørger, om det tager længere tid at læse teksterne i undervisningen med den nye måde at gøre det på. Begge faglærere svarer med det samme: ”Ja!”, og Kasper tilføjer: ”Men de får så meget mere ud af det. De forstår det og husker det.”

De to lærere bruger stadig skabelonen, men tilpasset deres egen undervisning og travle hverdag. De starter stadig tekster op med et tankekort og arbejder med nye fagord. Under læsning nærlæser

eleverne med spørgsmål til tekstens afsnit, og bagefter er der opfølgning på læseformålet. Lærke Lenbroch kunne for eksempel finde på at bede dem om at forklare, hvad kulhydrater, proteiner og fedt er. Kasper Lovring Petersen laver af og til en evalueringsopgave til emnet som en måde at følge op på læseformålet.

Lærke Lenbroch synes ikke, arbejdet med fagteksterne kræver megen ekstra tid til forberedelse: ”Det tog egentlig ikke så lang tid, som jeg troede. Man skal lige finde de væsentlige ord og lave et par spørgsmål. Men det skal være en lidt længere fagtekst, før det giver mening.”

Strategier for ordtilegnelse og monitorering af egen læseforståelse

Lad os vende tilbage til elevernes erfaringer med læsefaglige briller og de fordele ved indsatsens arbejds måder, som viser sig.

Det grundige arbejde med fagteksterne betyder, at tempoet trækkes lidt ud af tekstarbejdet, som samtidig stiller krav til elevernes overvågning af egen forståelse af teksterne. Lærernes skabelon på Katrinebjergskolen fastholder eleverne i at arbejde mod et læseformål både før, under og efter selve læsningen af teksten, og den viser dem, hvordan de selv kan knække ordene – herunder også hvordan de skal huske at samarbejde om læsning og ordforrådsudvikling. Skabelonen er fleksibel, så elever som Eskild kan gøre den indledende del af arbejdet hurtigere og få tid til at fordybe sig i arbejdet med tidslinjen, mens andre elever har brug for at fordybe sig i netop afklaring af ordforrådet.

Det er ikke tilfældigt, at indsatsen blev lagt på mellemtrinnet. Her eksploderer mængden og typerne af fagtekster, som eleverne møder, og det gør ordforrådet i fagene også. Det er vanskeligt at sætte eksakte tal på ordforråds størrelse og udvikling, men sammenholder man forskellige undersøgelser, så kan vi godt regne med, at børn tilegner sig en enorm mængde af ord i løbet af deres skoletid. Nogle tal peger i retning af ti ord om dagen (Oakhill et al., 2015, s. 99). Så når eleven Eskild taler om at vælge de vigtigste ord i sætningen ud til nærmere undersøgelse som en del af hans tekstlæsning, så kan det være en god strategi. Her er faglærerens valg af de vigtigste nøgleord i teksterne et vigtigt element.

Men eleverne kan ikke nøjes med at arbejde med få ord, hvis tekstens ordforråd er stort og nyt for eleven, for forståelse af langt de fleste ord i en tekst er ofte afgørende for læseforståelsen (Oakhill et al., 2015). Desuden kan skolens fagtekster være meget forvirrende bygget op og mangle sammenhæng, blandt andet fordi de ofte skal være korte, men formidle komplekse sammenhænge – noget, som eleven Eskild også bemærker (læs mere om ’ubetænksomme fagtekster’ i Bremholm & Storgaard, 2024, s. 45). Og både faglige og førfaglige ord er forskellige fra fag til fag (Golden, 1984). Derfor er det afgørende, at Eskild, Alfred og deres kammerater på mellemtrinnet får nogle handlemuligheder, når de støder på ord, som de ikke forstår, og læreren ikke kan nå at undervise direkte i alle ord, som den enkelte elev sidder tilbage med. Og det ser ud til at være lykkedes på Katrinebjergskolen, hvis vi ser nærmere på de strategier, som de to elever fortæller om i første del af artiklen.

Eskild og Alfred er selv bevidste om, at de kan styrke læseforståelsen ved at:

- Læse lidt videre i teksten og se, om det giver mening. En vigtig og ofte overset strategi til ordforrådstilegnelse er at bruge konteksten til kvalificerede gæt på ords betydning (Daugaard et al., 2019; Gibbons, 2009). Alfred og Eskild bruger den sproglige kontekst til at gætte på ordets betydning og vænner sig til, at ord skal forstås i meningsfulde sammenhænge, hvor de bruges til at opnå et læseformål.

- ▶ Skaffe sig eller aktivere eksisterende forforståelse, før de læser teksten. Det er, som Eskild formulerer det, "... godt at vide noget om emnet, før man skal i gang med teksten." Fra læseforskningen ved vi, at det er rigtig godt at vide noget, som man kan hænge den nye viden i fagteksten op på, og at forforståelse både er noget, man kan skabe og aktivere (se for eksempel Gibbons, 2016). I forløbet på Katrinebjergskolen husker eleverne på, hvad de allerede ved om emnet, ved at udfylde tankekort. Og de bruger både tekstens billeder og overskrifter, hinanden og læreren til at skaffe sig mere viden, før de læser teksten.
- ▶ Samarbejde i faste strukturer med bordgruppe eller en makker om læseforståelse. I forløbet trænes eleverne i udvalgte CL-strukturer, og eleverne læser sammen i små grupper med indlagte samtaler, hvor de overvåger deres begrebs- og læseforståelse. Alfred fremhæver endda det at læse med indlagte samtaler undervejs som sit bedste råd til faglærerne. Og det er faktisk ret godt undersøgt, at netop den strategi er hensigtsmæssig, hvis elever skal opnå bedre forståelse af skolens tekster (Nielsen et al., 2026).
- ▶ Slå ord op i en ordbog, og her skal man huske, at eleverne på Katrinebjergskolen bliver trænet i at bruge læseteknologi aktivt – både elever med ordblindhed og alle andre elever. Det betyder, at der er flere veje til et ords betydning. Eleverne fortæller også, at de kan bruge billedsøgninger til at danne sig indtryk af ordets betydning. Det er hjælpsomt for alle elever, men måske særligt for flersprogede elever, som kan bruge visualiseringer til at overføre viden om ordforråd mellem deres stærke sprog (Knudsen & Wulff, 2021).

Skabelonen sørger for, at eleverne vender tilbage til de centrale fagord flere gange, både i tale og på skrift. Gentagelser i forskellige sammenhænge er vigtigt for at sikre ordforrådstilegnelse (Henriksen, 2017). Og så er det ikke kun en fordel for Eskild, at arbejdet med at udvikle ordforrådet foregår i de enkelte fag, fordi han er vild med kridttiden og forhistoriske dyr. I fagene optræder ord fra samme emne nemlig i temaer og altså i semantiske netværk. Når eleverne dybdebearbejder ord fra samme betydningsområde ved at tale om dem: definerer og sammenligner dem, lader ordene afgrænse, supplere og nuancere hinandens betydning, så er det stærkt ordforrådsudviklende (Henriksen, 2017).

Forskningsprojektets vej til skolens praksis

Besøget på Katrinebjergskolen har vist, hvordan et forskningsprojekt kan inspirere en gruppe mellemtrinlærere på en skole i Aarhus og bidrage med nye redskaber i to drenges sproglige værktøjskasse på vej mod udskolingens tekstarbejde. Projektet er både lykkedes med at give eleverne strategier til ordforrådsarbejde og overvågning af egen læseforståelse, og det er lykkedes med at skabe en enkel praksis for et differentierende tekstarbejde for faglærerne. Man kan blive nysgerrig på, hvordan lærernes tekstarbejde i fagene vil udvikle sig, og hvad de tværgående arbejdsformer betyder for den fagspecifikke læsning³, men det må blive næste kapitel i historien.

Hvis du stadig er nysgerrig på, hvad en fiskefod er, kan vi afprøve fremgangsmåden med billedsøgning, som eleverne bruger i forløbet: Hvis man googler ordet fiskefod med billedsøgning, så kan man støde på billeder af hæklede hatte og artikler om fiskefoder. Men man kan også finde et billede af en forhistorisk fisk, og hvis man aktiverer sin forforståelse om emnet, kan man vælge at se nærmere på en artikel om et fortidsdyr, en fisk med fodlignende finner, der fortrød livet på land og vendte tilbage til havet. I artiklen står der også, at nye fund af fossiler udfordrer teorien om udviklingen af finner til ben hos forhistoriske fisk. Det er ikke svært at forstå Eskilds fascination af dette dyr.

3 Læs mere om fagspecifik læsning på sitet: Hvad er fagspecifik literacy, og hvorfor er det vigtigt?
<https://videnomlaesning.dk/literacydk/hvad-er-fagspecifik-literacy-og-hvorfor-er-det-vigtigt/>

Tak

En stor tak til Johanne Sand-Nielsen og Mikkel Flensbak Søltøft fra Kompetencecenter for Læsning, som har bidraget med viden om projektets udvikling og gennemførelse på Katrinebjergskolen og deltaget i interviews på skolen, hvor de også har fungeret som konsulenter og co-teachers i projektet.

Referencer

- Bremholm, J., & Storgaard, L. C. (2024). *Skolens tekster*. Aarhus Universitetsforlag.
- Daugaard, T. H., Juul, H., & Nielsen, A.-M. V. (2019). *Skub på ordene: ordtilegnelse på mellemtrinnet*. Akademisk Forlag.
- Gibbons P. (2009): *English Learners, Academic Literacy, and Thinking – Learning in the Challenge Zone*. Heinemann.
- Gibbons, P. (2016). *Styrk sproget, styrk læringen. Sproglig udvikling og stilladsering i flersprogede klasserum*. Samfundslitteratur.
- Golden, A. (1984). Fagord og andre ord i o-fagbøger for grunnskolen. I A. Hvenekilde & E. Ryen (red.), *Kan jeg få ordene dine, lærer?* J. W. Cappelens Forlag.
- Henriksen, B. (2017). Hvad vil det sige at kunne et ord? *Sprogforum. Tidsskrift for sprog- og kulturpædagogik*, 16(49-50).
- Kagan, S., & Stenlev, J. (2006). *Cooperative Learning. Undervisning med samarbejdsstrukturer*. Alinea.
- Knudsen, S., & Wulff, L. (red.) (2021). *Kom ind i sproget. Flersprogede elever i fagundervisningen*. Akademisk Forlag.
- Nielsen, A.-M. V., Engmose, S. F., & Juul, H. (2026). Hvad skal en læseunderviser vide om læsning? I A. K. Skyggebjerg, J. Bremholm & K. Hauer (red.), *Læsning til tiden*. Hans Reitzels Forlag.
- Oakhill J., Cain, K., & Elbro C. (2015). *Læseforståelse – indsigt og undervisning*. Hans Reitzels Forlag.

Om forfatteren

Katja Sørensen Vilien har undervist i fagene dansk og dansk som andetsprog på læreruddannelsen siden 2007 og arbejder som faglig formidler på Nationalt Videncenter for Læsning. Hun er redaktør af tidsskriftet *Viden om Literacy* og (med)forfatter til en række lærebøger og artikler med fokus på læsning, sproglig udvikling og andetsprogspædagogik.